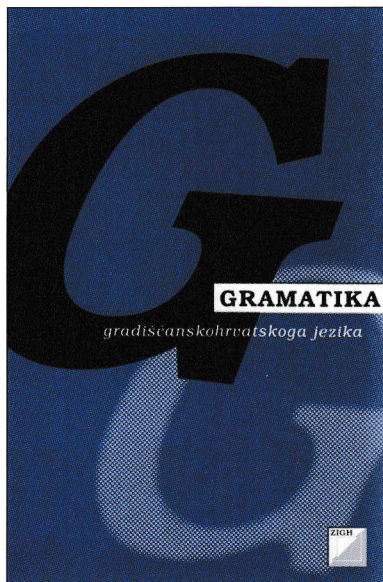


Još nešto o školi (7)

Toliko je važno i bitno životno pitanje, da bi je stalno morali imati na oku i u diskusiji. Nekako mi se riva na vrh jezika moderna suvrmena rič, ka se je čuda spominjala u Zemaljskom školskom odiljenju Gradišća za hrvatski jezik: evaluacija, evalvacija i znači čisto jednostavno procjena, određjenje vridnosti i dojde iz francuskoga 'évaluation'. Nisu nam poznati točni rezultati!

Jako se favorizira tzv. **dvojezičnost = bilingvizam**, samo da je izlaganje sadržaja jako individualan, nije se zakonski ili odredbom (morebit nakanom) odredilo što se u školi mora ostvariti dvojezično. Tako je bilo moguće da: *...der Begriff zweisprachiger Unterricht von den Lehrpersonen unterschiedlich aufgefasst wurde. Während die einen den Stoff zweisprachig erarbeiteten, übersetzten andere nur Lernwörter in die jeweils andere Sprache. Oft wurde einer Sprache mehr Bedeutung zugemessen als der anderen.* (K-B, 221). A to su kanile ostvariti i podupirati dvojezične **školske knjige**, ke su se od kraja 90-ih ljet prošloga stoljeća pojačano pojavljivale za školsku upotrebu. Problem je nastao samo, po iskustvu učitelja, da su dica zbog jezične kompetencije od doma, sve već gledale samo u nimški tekst i tako se je premjestilo jezično težišće od hrvatskoga na nimški. Cijeli red djelatnih mapov, školskih jačak, igar, podlogov, ke je za školu ostvarivao HKDC je došlo kot podučavni ili podupirajući materijal u škole. Istaknuti se mora, da se uz knjige za jezik po prvi put u 100-ljetnom gradišćanskom školstvu pojavile knjige za stručnu nastavu i matematiku (toga smo imali samo za vrime dualizma). A hrvatska društva (HKD, Hštd i HKDC) su po mogućnosti podupirala svojim izdanji takov trend za dicu i mladinu. I nekamo si misliti da to-

ga u prošlosti nije bilo, praktičnost za život je to diktiralo. Karnerov »Šlabikar« (1806.) s mnogimi izdanji do Glavaničevih knjig je hrvatsko-nimška; Fickina »ABC-knjižica« (1835.) je hrvatski-ugarska; Fridetzkijeva »Magyar-horvát betűző könyv« (1876.) je ugarsko-hrvatska; Beeryjeva »Uvodna knjiga-Vezérkönyv« (1880.) je hrvatsko-ugarska; i stoprv od Naković-Boreničeve ere se pojavljuju posebna izdanja za hrvatski jezik. Čukovičeve knjige na početku po priključenju k Austriji su hrvatsko-nimške.



Za podupiranje usavršavanja u hrvatskom čitanju su se neki ljudi i društva brigili i za dodatna štiva, kot npr. to od 1931. do 1939. legendarne *MALE CRIKVENE I ŠKOLSKE NOVINE*, ke je zaustavio nacionalsocijalizam ali se po Drugom svitskom boju pod naslovom *MLADOST* od 1953. do 1962. ponovno oživile (tendirale ali na južni književni jezik). Hštd je od 1976. pod uredničtvom Mirka Berlakovića počelo izdavati prilog HN za dicu pod naslovom *RADOST* ki ali nije dostignuo svoj cilj i iz financijskih uzrokov morao zaustaviti svoje izdavanje. Najuspješnije izdanje Hštd-a za dicu je 1960. izdana knjiga o »Hlapiću«, ka je dostala i drugo izdanje. Danas novinice imaju svoj nastavak u *MOJ MALI MINI MULTI*.

Već je Ignac Horvat pokušavao stvoriti malu školsku biblioteku u seriji »Božićnice«, od kih se pojavilo nekoliko knjig, a Konradu Meršiću za vrime njegovoga školskoga inšpektora uspelo izdati oko 15 knjig za dicu. O tematiki diče literature imamo vrlo pregledno diplomatsko djelo »Dar našoj diči« – *Die burgenländischkroatische Kinder- und Jugendliteratur* na slavistici u Beču 2000. od Karin Gregorić, ali nažalost nije tiskana.

Cijeli jezični program je jako kočila/bremzala diskusija o jeziku o kom su roditelji, mnogi kulturni djelači i školski nadzorniki sve do 80-ih ljet bili različnoga mišljenja, k tomu svemu još i masivna propaganda, da ne tribamo hrvatskoga jezika, ar si kruh moramo zasluživati na nimškom. Tendencija približavanja književnomu hrvatskomu jeziku je počela jur u Prvoj Republici ali se potpuno nije mogla probiti i tako je krajem 20. st. došlo do normiranja gradišćanskohrvatskoga, akoprem su roditelji i nadalje potribovali, osebito u niži razredi, domaći dijalekt. Jur smo pokazali da se je u tu svrhu pojavio časopis *MLADOST* u toj nakani, Konrad Meršić izdao svoju »Gramatiku« (1960.) po uputa hrvatskoga jezikoslovca Ivana Brabeca, a i »Moj prijatelj« (1981.) od Roberta Hajszana tendira u tom smiru. »Hrvatska gramatika« Mirka Berlakovića (1995.) je željila dati pomoć za poravnanje diboke grabe u jezičnom procjenjivanju med gradišćanskohrvatskim i hrvatskim. No jezična dilema se do danas skriva iz svake jezične rasprave.

Hrvatska društva (ne sva) Hsu si pokušavala pomoći usavršavanju jezičnoga znanja u jezični tečaji u Hrvatskoj (Jugoslaviji su govorili oni, ki s njimi nisu bili sporazumni). Tečaji su se peljali od 1950. ljeta u organizaciji Hrvatske matice iseljenika HMI za škole gimnazijov, učitelje u ljetni prazniki na morju, na početku pod legendarnim peljanjem prof. Ante Blaženčića. Od se-

1 GRADIŠĆE OO ljet

piše
Nikola Benčić

be razumljivo su školske oblasti sabirale točne informacije o ti tečaji i arguskimi očima gledali na nje i pokušali pačiti koliko je to bilo moguće, u čemu su im pomagali i naši „dobrohotni“ Hrvati.

Ipuno se raspravljalo zbog lizrivanja (smanjenja broja školarov) i gradišćanskohrvatskoga jezika (ili u javnom) životu: Kinda-Berlaković (str. 242, po terenskom ispitivanju) ima kot uzroke: televizija, mišovitna hištva, roditelji (akoprem su Hrvati), manjkanje knjig (ne odgovara stvarnosti), prominjenje školstva za gornje razrede dice sa školskom obavezom, sredina u koj živimo... i moglo bi se nastaviti s puno, puno drugi uzroki (str. 244). Jur iz ovih mlahavi pokušajev skiciranja školstva se vidi, da se je u zadnjih 100 ljet čuda prominilo u našem školstvu, nažalost, ne na našu prednost. Iz toga slijedi budućnost našega školstva, ko ima mnogo svisnih i podsvisnih komponentov, ke bi ali narodnost sama morala točnije ispitati i poduzeti skupno potrebne korake za osiguranje naše školske budućnosti. □